

ERDŐHASZNÁLAT

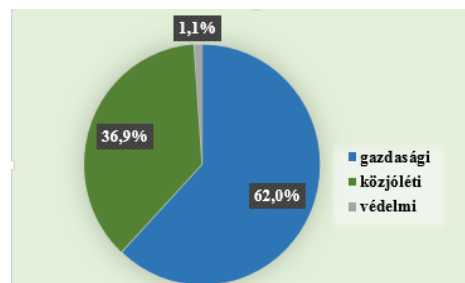
- Az 1935. évi IV. törvénycikkkel megszületett az ország megváltozott természetföldrajzi viszonyainak megfelelő új erdőtörvény, amely egyben az első magyar természetvédelmi törvény is volt.
- Az erdők nyilvántartására létrehozott Országos Erdőállomány Adattár szerint 2059,7 ezer hektár erdő van, amely az ország területének 22,1 százaléka.
- Hazánkban erdőgazdálkodó regisztrált földtulajdonos és földhasználó lehet.
- Az erdők társult kezelésére létrehozott erdőbirtokossági társulatok jogi személyiséggel rendelkeznek.
- A hazai erdők tulajdoni viszonyait tekintve 55,7% állami, 42% magán, 1,2% közösségi, 1,1% vegyes tulajdonban van.
- A 2014. évi mérleg szerint magántulajdonú erdőterületek között az erdőbirtokosságok több mint 100,112 ezer hektárt kezelnek (összterület 4,86 százaléka).
- 2014-ben a fakitermelési arány 57,6% volt.
- Az EU-28 tagállama területének több mint 40 százaléka erdővel borított.
- Becslések szerint az EU-28-ban az erdők 60 százaléka 16 millió magántulajdonos kezében van.

Az Infojegyzet az erdők jelentőségét követően a hazai erdőhasználatot mutatja be az érintett erdőgazdálkodókon keresztül, kiemelve az erdőbirtokossági társulatokat. Ezen kívül ismerteti az európai erdők helyzetét, a magán és az állami tulajdon arányának változását.

Az erdő legfontosabb sajátossága a Föld ökológiai egyensúlyában betöltött szerepe, de mindennapi megélhetés okán is a Föld népességének 20 százaléka függ tőle. A fa meghatározó energiaforrás, ipari nyersanyag és CO₂ raktár, hiszen a világ erdői több mint 2,4 milliárd CO₂-t kötnek meg évente (Csóka, 2014, CIFOR, 2013).

Az 1972. évi Buenos Airesi VII. Erdészeti Világkongresszuson dr. Madaras András erdőmérnök javaslatára elfogadták az erdők hármasszerepéről szóló tételt, miszerint az erdők egyidejűleg betöltik termelési, szociális szerepüket és kifejtik védőhatásukat (Molnár, 2011). Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (Etv.) mindezt az elsődleges rendeltetés (gazdasági, közjóléti, védelmi) meghatározásával fejezi ki (1. ábra).

1. ábra: Az erdőterület megoszlása elsődleges rendeltetés szerint

Forrás: NÉBIH Erdészeti Igazgatóság, OEA 2015.01.01

Hazánkban az Országos Erdőállomány Adattárban (OEA) erdőként nyilvántartott terület valamint erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterület összesen 2 059,7 ezer hektár (1. táblázat).

Erdeinket 85 százalékban mérsekkelt övi lombos erdők zónájába tartozó fafajok alkotják; területi nagyságrend szerint 24,1%, akác, 20,8% nemes tölgyek, 11,4% többi lombos, 11,2% csertölgy, 10,8% fenyő, 5,9% bükk, stb.

Hazánkban erdőgazdálkodó az illetékes megyei kormányhivatal erdőgazdálkodási főosztálya által vezetett erdőgazdálkodói nyilvántartásban szereplő földtulajdonos és jogszerű földhasználó lehet.

1. táblázat: Az Országos Erdőállomány Adattár szerint nyilvántartott erdő területe

Típus	Ezer ha	Országos arány %
Erdőterület	1 939,3	20,8
Erdőgazdasági tevékenységet közvetlenül szolgáló területek	120,4	1,3
OEA-ban nyilvántartott összes terület	2 059,7	22,1

Forrás: NÉBIH, 2015 (2015. január 1-i állapot)

A tulajdonos önállóan vagy társult erdőgazdálkodás keretében köteles gondoskodni az erdőművelésről. Az erdőgazdálkodáshoz köthető jogok és kötelezettségek a nyilvántartásba történő bejegyzéssel keletkeznek és törléssel szűnnek meg ([NÉBIH](#)).

HASZONBÉRLET ÉS TULAJDONLÁS

Az erdők társult kezelésének története évszázadokra nyúlik vissza, és az erdőbirtokosság megszervezésében az [1935. évi IV. törvény-cikk](#) áttörést jelentett. Mivel a rendszerváltást követően a magánkézbe került erdőknél sem sérülhet a hármas funkció, a szakszerű erdőgazdálkodás érdekében létrehozták a polgári perrendtartásról szóló [1952. évi III. törvény](#) szerint **jogi személyiséggel** rendelkező gazdálkodó szervezetet, az **erdőbirtokossági társulatot** (Mikó-Kovács, 1994). Az erről szóló [1994. évi XLIX. törvény](#) alapján már 2 fő alapíthat egy társulatot az erdőgazdálkodási tevékenységek (pl. erdőgazdálkodás, erdőgazdálkodási szolgáltatás, fűrészárugyártás, falemezgyártás) elvégzésére. A cégbírósági bejegyzést követően létrejött szervezet legfőbb döntéshozó szerve, a közgyűlés. Főszabály szerint a Társulat saját nevében és kockázatára nyereség- és vagyonszerzés céljából **csak a tagok tulajdonában álló erdőket** használhatja, amelyet a tagok **haszonbérleti szerződés** útján haszonbér fejében átengednek a társulatnak (Kiss, 2014). Az erdőgazdálkodási haszonbérleti szerződések speciálisak, mivel számtalan jogszabály vonatkozik rájuk. **Határozott időre** köthetőek, és legfeljebb a termelési időszak, az ún. vágásérettségi kor lejáratát követő 10. év végéig. A haszonbér fizetés módja és ideje a fahasználathoz kötött.

A mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló [2013. évi CXXII. törvény](#) a földtulajdonlás, használat terén új földbirtok-politikai irányelveket vezetett be. A földhasználati nyilvántartás részletes szabályairól a [356/2007. \(XII. 23.\) Korm. rendelet](#) (Fönyr.) szól. Mindez érinti fekvésétől függetlenül valamennyi szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, rét, legelő (gyep), nádas, erdő és fásított terület művelési ágban nyilvántartott földrészletet, és az OEA által feljegyzett erdőket.

Az illetékes földhivataloknál a **közhiteles hatósági nyilvántartás** a földhasználati lapból és okirattárból áll. Az előbbi két részletből áll, az elsőt a földhasználó, a másodikon a használt földterületre vonatkozó adatok szerepelnek. A földhasználót **30 napos** bejelentési kötelezettség terheli.

Az erdőbirtokossági társulat tagjainak a társulat kezelésében lévő erdőterület értékesítése esetén elővásárlási joguk van. A tagok tulajdonában álló területek csak ún. társulati érdekeltiséggel együtt forgalomképesek ([NAK Kézikönyv](#), 2015).

A **hazai erdők tulajdoni viszonyait** tekintve **55,7% állami, 42% magán**, 1,2% közösségi, 1,1% vegyes tulajdonban van. A *2. táblázatban* látható, hogy az egyes **megyék között jelentős eltérés** van a tulajdoni arányokat tekintve, például Komárom-Esztergomban kiemelkedő az állami, míg Szabolcs-Szatmár-Beregben a magán tulajdon aránya.

A magántulajdonú **erdőbirtokossági társulatok** száma 765 volt, **100 112 hektáron** gazdálkodtak, ami az összterület 4,86 százaléka ([KSH, OSAP 2014](#)).

2. táblázat: Az erdők tulajdoni megoszlása (2015) válogatott adatok

Megye	Állami	Közösségi	Magán	Vegyes
Tulajdonmegoszlás %				
Országos átlag	55,7	1,2	42,0	1,1
Komárom-Esztergom	81,0	1,0	17,6	0,4
Fejér	75,2	2,7	21,3	0,8
Győr-Moson-Sopron	70,9	0,6	28,4	0,1
Szabolcs-Szatmár-B.	27,1	1,3	70,9	0,7
Hajdú-Bihar	47,0	0,6	51,8	0,6
Jász-Nagykun-Szolnok	46,1	2,8	50,4	0,7
Békés	62,4	3,7	32,1	1,8

Forrás: *Infoszolg/NÉBIH.2015.*

A nemzeti vagyonról szóló [2011. évi CXCVI. törvény](#) szerint a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonként nyilvántartott különböző rendeltetésű erdőket (55,7%) **22 állami tulajdonú erdőgazdasági társaság** kezeli ([térkép](#)).

FAKITERMELÉS ÉS ÉLŐFAKÉSZLET

Az [OEA](#) szerint erdeink élőfakészlete 373,3 millió bruttó m³, az éves folyónövedék és a kitermelés mérlege tartósan pozitív, a 2014. évi fakitermelési arány 57,6% volt (7,5 millió bruttó m³) ([KSH, 2014](#)).

Az EU-ban az éves növekménynek átlagosan 60-70 százalékát vágják ki, ezért az **élőfakészlet szintén gyarapszik** (Bizottság közleménye [COM, 2013 0659](#)).

Az **erdőhasználat** a természet, vagy termelt javak céltudatos kitermelésével, felkészítésével, szállításával, értékesítésével foglalkozik. Klasszikusan a fa- és mellékhasználatok együttese. A **fakitermelésnek kettős célja** van az erdőállomány nevelése, és a faanyag kinyerése. Napjainkban **4féle fakitermelési üzemmód** terjedt el (Etv. 29§):

- vágásos,
- szálaló,
- átalakító,
- faanyagtermelést nem szolgáló.

Ennek kiválasztását és módosítást az erdészeti hatóság engedélyezi az erdőgazdálkodó számára. A **fenntartható erdőgazdálkodás** követelménye, hogy az erdei haszonvételek során törekedni kell a biológiai sokféleség, a természetesség, felújuló képesség megőrzésére a jövő nemzedékei számára, és egyben az erdő betöltse hármas funkcióját is. Az erdei életközösségeket tekintve **természetközeli és támogatandó üzemmód a szálalásos gazdálkodás** lenne, amely a vadkár problémáját is csökkentené ([Katona et. al., 2009](#)).

A [WWF 2016 tanulmánya](#) felhívja a figyelmet, hogy **37 500 hektáron** (erdők 2 százaléka) **120 évnél idősebb fák élnek** (legtöbb Központi-Bükkben). 200 év feletti erdőrészek nagysága két Margit-sziget területével azonos (186 ha). Fafajt tekintve harmad részüket bükkösök, és a másik harmadukat négy tölgyfajunk adja. Ezen erdőknek egy harmada nem áll védelem alatt, és nagyarányú vágásos gazdálkodás folyik bennük, amely súlyosan veszélyezteti a felbecsülhetetlen értékű élőhelyek növény- és állatvilágát.

AZ EURÓPAI ERDŐK HELYZETE

Az európai erdők védelméről 1990 óta rendszeresen megtartott miniszteri konferencia, közismert nevén [FOREST EUROPE](#) már 25 éve a fenntartható erdőgazdálkodás alkalmazásának elterjedését szorgalmazza Európában. Európai erdők helyzete 2015 [\(FOREST EUROPE\)](#) szerint **Európa teljes földterületének 33 százalékát erdő fedi**, ez összesen 215 millió hektár. Kontinens szintjén csak Dél-Amerikában magasabb az erdősültség aránya. Európán belül az északi területeken van a legtöbb erdő (53%), míg a legkevesebb Délkelet-Európában (23%).

A jellegzetes fafaj összetételt tekintve **az erdők 70 százalékát kettő vagy több fafajta alkotja**, míg 30 százalékban dominánsan egy lombhullató faj.

Az erdészeti **ágazat** kiemelkedően fontos szerepet tölt be a vidéken élő lakosság jólétében, körülbelül **3 millió embert foglalkoztatott** és Európa GDP-jének 0,8 százalékát adta (2010).

A **magán és állami tulajdon aránya** átlagosan **51:49%**, tendenciáját tekintve a magántulajdon fokozódása követhető nyomon. Az egyes országok csoportosíthatóak a tulajdonviszonyok aránya alapján:

- Domináns a magántulajdon; pl. Dánia, Ausztria, Norvégia, Finnország, Svédország, Franciaország, Portugália, Szlovénia
- Az állami tulajdon a meghatározó: pl. Fehéroroszország, Bulgária, Horvát-, Cseh-, Görögország, Ciprus, Málta.
- Közel azonos arány jellemző: pl. Német-, Magyar-, Észt-, Írország, Szlovákia, Luxemburg.

Az erdők területnagysága és tulajdonosi koncentrációja heterogén. Habár létszámát tekintve **lényegesen több a magántulajdonos száma** az állami gazdasági társaságokéhoz képest, de a birtokméretük átlagosan kevesebb, mint **10 hektár**.

A FOREST tagjai közül **32 ország Nemzeti Erdőprogramot** (NFP) készített, amelyek az ágazat ambiciózus fejlesztési céljainak megvalósulását támogatják. Az országok kétharmadánál döntéshozói szinten a minisztériumok állnak. A legtöbb európai országnak 5 évnél fiatalabb erdőtörvénye van, és a 2011 óta történt **módosítások többsége** éppen a **tulajdon** kérdését érintette.

Az EU területének **több mint 40 százalék**a erdő vagy fával benőtt földterület (EU 28: 182 ezer hektár [Eurostat, 2015](#)). Habár az élőfakészlet évről évre gyarapszik, de a földhasználattal, földhasználat-megváltoztatással és erdőgazdálkodással ([LULUCF](#)) kapcsolatos tagállami előrejelzések szerint 2020-ig 30 százalékkal nőni fog a kitermelés. Habár egyes

becslések szerint az erdők 60 százaléka **16 millió magántulajdonos** birtokában van, és ez tovább nőhet, de a birtokméretek kicsik.

[CEPF](#), Az Európai Magán Erdőtulajdonosok Szövetsége az erdészeti és a feldolgozóipar vidéki foglalkoztatásban betöltött kiemelt szerepét hangsúlyozza.

2013-ban az EU Bizottsága új **Erdészeti Stratégiát** [COM \(2013\) 659](#) fogadott el, ugyanakkor nincs külön közös erdészeti politika. Mindez csupán keretet biztosít az erdőkkel kapcsolatos közösségi és tagállami szintű tevékenységek számára, és előmozdítja a közösségi kezdeményezések és a tagállami erdészeti politikák összehangolását. A stratégia **2020-ig** megfogalmazott céljai és prioritásai a fenntartható erdőgazdálkodás **holisztikus szemléletét** támogatja, és a teljes erdészeti értékláncot figyelembe veszi.

Források:

- [2009. évi XXXVII. törvény](#) az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
- [153/2009. \(XI. 13.\) FVM](#) rendelet az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról
- [356/2007 \(XII.23.\)](#) Korm. rendelet a földhasználati nyilvántartás részletes szabályairól
- [Infojegyzet 2015/3](#): Erdőgazdálkodás és erdővédelem
- State of Europe's Forest 2015: [FOREST EUROPE](#), [infografika](#)
- Edővagyron és erdőgazdálkodás Magyarországon [2015 kiadvány](#): NÉBIH Erdészeti Igazgatóság
- [2014. évi mérleg](#) erdőültetésekről, fakitermelésről NÉBIH Erdészeti Igazgatóság
- Az erdőterületek adásvételére vonatkozó speciális szabályok, Erdőterületek haszonbérletének speciális szabályai in: Földforgalmi szabályozás [gazdálkodói kézikönyv](#), Nemzeti Agrárgazdasági Kamara 2015.
- Magyar erdők, [A magyar erdőgazdálkodás](#) 2008
- Magyarország legidősebb erdei, WWF [jelentés](#) 2016
- dr. Mikó Zoltán- dr. Kovács Gyula: Az erdőbirtokossági társulati törvény, Agrárjogalkotás sorozat 206/1994, Perfekt Nyomda, Budapest, 1994.
- dr. Kiss Tibor: A haszonbérleti szerződés a mezőgazdasági haszonbérlet, Kontraszt Plusz Kft. Bp, 2014
- Katona K.-Szemethy L.-Hajdú M.-Csépanyi P. (2009): A folyamatos erdőborítás és a vadállomány harmonikus kapcsolata a Pilis-tető bükköseiben. [Erdészeti Lapok 2009/7-8](#).

Készítette: Dr. Szabó Andrea
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486